

Stamboek voor het Nederlandsche Trekpaard

BESCHERMVROUWE H. M. DE KONINGIN

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

2598 2692

STAMBOEK
VOOR HET
NEDERLANDSCHE TREKPAARD

BESCHERMVROUWE H. M. DE KONINGIN

GRAVENHAGE
KONINGSKADE 14

De machine doet haar werk, slijt en wordt oud roest
zonder voor een plaatsvervanger zorg te dragen.

Het Trekpaard doet zijn werk, slijt, maar laat opvol-
gers na, die hem gedeeltelijk vervangen en gedeeltelijk
door verkoop de kosten vergoeden en een jaarlijksche
rente geven.

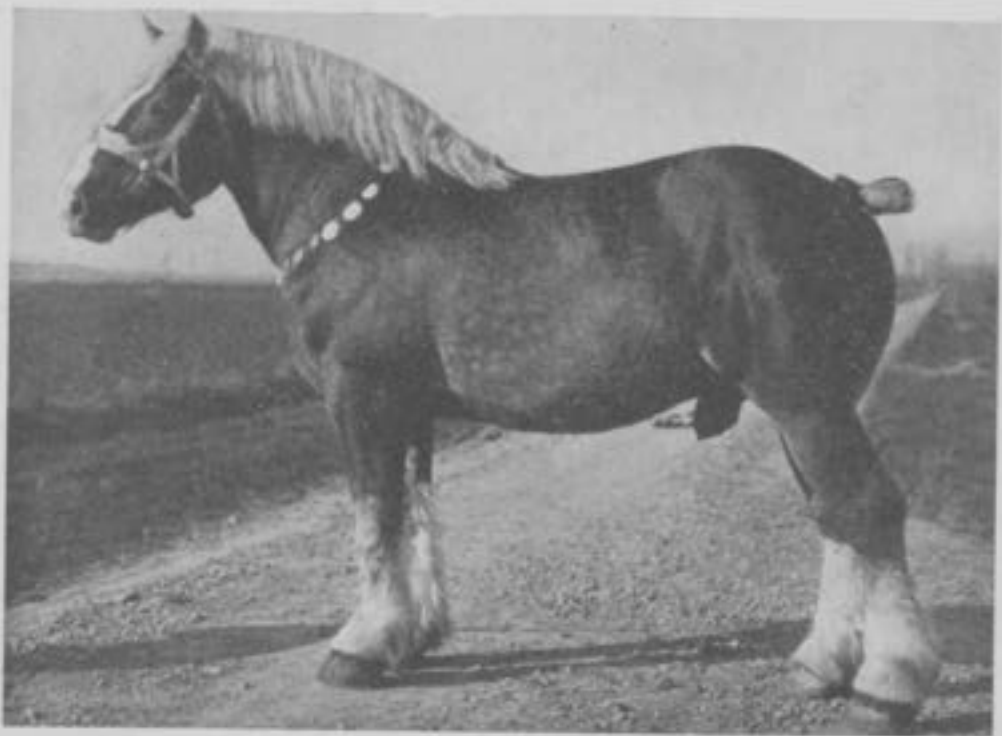

De ontwikkeling van de trekpaardfokkerij in Nederland.

De geschiedenis van de Nederlandsche trekpaardfokkerij kan in het kort als volgt worden samengevat.

Vroegere eeuwen gewagen van het bestaan van een zwaar paard langs de geheele Noordzeekust, vanaf Oost-Friesland tot aan Frankrijk, een gedeelte van Europa, hetwelk thans begrensd wordt door Nederland en België. Speciaal de middeleeuwen getuigen daarvan, ten bewijze van het gebruik van paarden door geharnaste ridders, wier zware uitrusting sterke gespierde paarden vereischte. Door de uitvinding van het buskruit in de 14e eeuw werd het zware harnas der ridders nutteloos en daardoor ook het zware sterke gespierde paard. Lichtere paarden, welke zich sneller konden bewegen zouden betere diensten kunnen bewijzen voor legerdoeleinden. Langzaam en zeker verdween in de daarop volgende eeuwen het zware paard, omdat de stimulans voor de richting in de paardenfokkerij door militaire

CAVALIER DE GRUBBEN K. 696

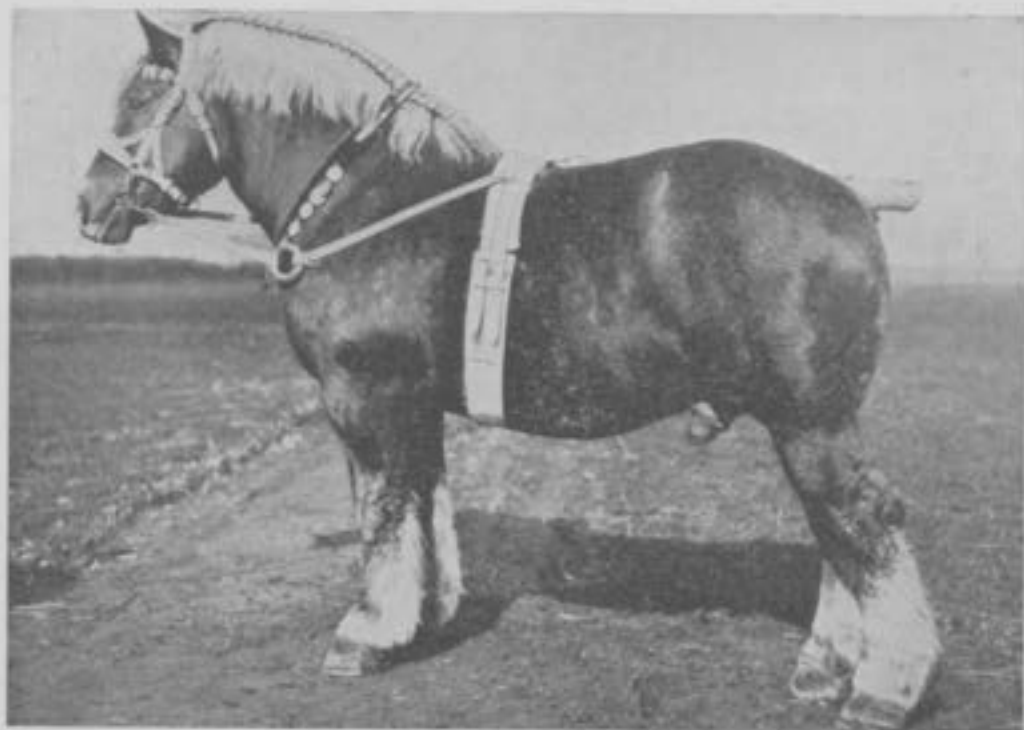
belangen werd aangegeven. Dit was van 1750 tot ongeveer 1850 dermate het geval, dat in Nederland het zware paard practisch grootendeels verdween. Alleen in België is blijkbaar een kleine kern voor landbouwdoeleinden overgebleven. Het aantal was echter zeer gering, want aldaar zien wij ook omstreeks 1830 een waar mengelmoes en kruisingen van allerlei lichtere rassen, welke ten behoeve van het leger werden gebruikt. Van richting in de fokkerij was niet in 't minst sprake. Hierin is ongeveer na 1850 wijziging gekomen, toen een algemeene verandering ontstond in het economische leven der Westersche volken. Landbouw, industrie en handel kwamen tot ontwikkeling (en tevens verdween eenigermate de zucht naar oorlogen), waarmede tegelijkertijd veld won de gedachte, dat ook andere dan legerbelangen, tot richtsnoer voor de paardenfokkerij dienen moesten. Het merkwaardige verschijnsel deed zich voor, dat met deze opleving van landbouw, industrie en handel wederom de vraag naar een zwaar paard optrad. De oorzaak hiervoor moet gezocht worden in het feit, dat voor opwekking van krachten voor het dragen en verplaatsen van lasten, die door de opleving tot steeds grooter formaat

werden opgevoerd, in het algemeen een sterk gespierd paard met een rustig temperament vereischt werd, evenals zulks in de middeleeuwen het geval was voor het dragen van de zware geharnaste ridders. Dit was oorzaak dat de vraag naar zware paarden „trekpaarden” ontstond.

België, alwaar vanaf de middeleeuwen een kern van de fokkerij van zware paarden bewaard gebleven was, kwam in de gelegenheid na 1850 aan die vraag te voldoen, eerst in eigen land en later ook in andere landen. Hierdoor verwierf België het monopolie voor de levering van trekpaarden en behield dit gedurende vele jaren.

Dit kort overzicht der geschiedenis van het trekpaard geeft niet, zooals wel eens gemeend wordt, het recht tot de veronderstelling, dat de oorsprong van het zware paard eigen zou zijn aan België. De oorsprong ligt in vorengenoemde streek der Noordzeekust. Wel moet geconcludeerd worden dat de grondslag van de fokkerij van zware paarden in Nederland na ongeveer 1890 zuiver is ontstaan uit de zware paarden, welke vanaf de middeleeuwen uit Nederland vrijwel geheel zijn verdrongen, doch in België gedeeltelijk waren

FAIR K. 1186.

overgebleven, waardoor België er aanspraak op maken mag de oude rechten te hebben bewaard.

De vraag naar trekpaarden heeft in de jaren 1870—1880 in België de gedachte doen ontstaan, dat de paardenfokkerij voor het land van economische waarde zou kunnen worden, wanneer men zich op dit gebied in één richting specialiseerde en niet, zooals het steeds was gebeurd (en in Nederland bleef dit voorloopig doorgaan), dat met kruisingen van den hak op den tak gesprongen werd. Het is aan de Belgen gelukt deze specialiseering bijna ten volle aan haar doel te doen beantwoorden. Men is gaan fokken het trekpaard (le cheval de trait), hetwelk toentertijd en ook thans nog, de grootste economische waarde bezat.

De geschiedenis leert, dat eenige paarden van de in België aanwezige kern van dit zware ras met vrij groote zekerheid zijn na te sporen ongeveer vanaf 1830. Althans een zekere hengst, die omstreeks 1880 leefde en door de stijgende belangstelling voor trekpaarden, als gevolg van de steeds grooter wordende vraag, van zich deed spreken, welk paard den naam

droeg van GUGUSSE, is volgens overlevering (stamboekadministratie bestond toen nog niet) terug te voeren tot voorouders, welke omstreeks 1830 en later moeten hebben geleefd.

Het is merkwaardig te weten, dat deze hengst GUGUSSE, nadat hij eenige jaren in België had gedekt, voor dekking werd afgekeurd (er bestonden reeds provinciale keuringsverordeningen) als gevolg van een kreupelheid (waarschijnlijk overhoeven). Hij zou de fokkerij niet verbeteren, zoo was het oordeel. Evenwel kwam men later op dit besluit terug en werd hij op 13-jarigen leeftijd weer van uit Frankrijk, waarheen hij was verkocht, in België ingevoerd onder den naam van ORANGE I.

Dat de Belgische fokkers goed hebben gezien hem weer terug te halen en wederom als dekhengst goed te keuren moge blijken uit het feit, dat zeer vele trekpaarden in België — en ook in Nederland — iets van het bloed van dezen voornamen vader in de aderen hebben stroomen.

Een zijner bekendste zonen is geworden JUPITER DU FOSTEAU, die op het verder verloop van de Belgische fokkerij een machtigen invloed heeft

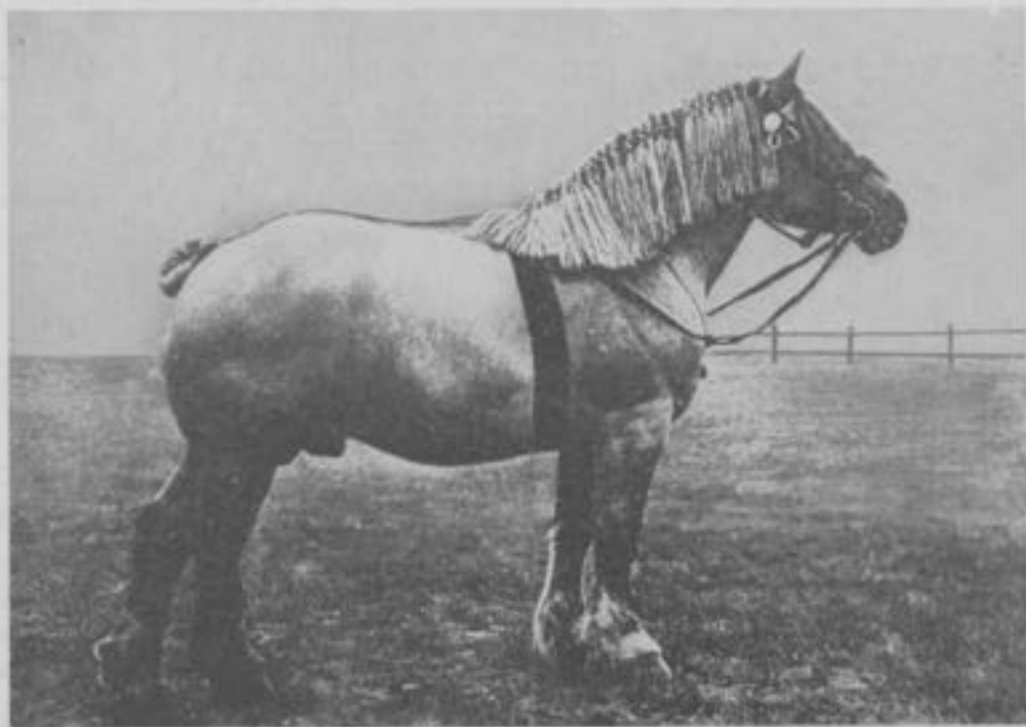

FIAR MET ZIJN MOEDER JULIA.

gehad, terwijl in de rij der kinderen, welke deze deëd ontstaan, in het bijzonder naar voren is gekomen BRIN D'OR, een paard van meer dan gewone kwaliteit en waarvan de geschiedenis aangeeft, dat een paard met beter bovenarm en schenkel niet te vinden was. Hij leefde van 1890—1901 en deed o.a. geboren worden INDIGENE DU FOSTEAU, die als de meest overmachtige kweeker van het trekpaardenras zal aangemerkt blijven en waarvan de geschiedenis zal blijven spreken. De overmacht van dit paard, hij leefde van 1902—1924, was niet zijn buitengewone zwaarte en gespierdheid, doch meer zijn correctheid en edele lijnen.

De stamlijn ORANGE I — JUPITER DU FOSTEAU — BRIN D'OR — INDIGENE DU FOSTEAU is in het bloed van vele en zeker bij de voornaamste trekpaarden in België terug te vinden. Dit is ook het geval in Nederland, omdat de grondslagen van de trekpaardfokkerij zijn gelegd door invoer van trekpaarden uit België. (Immers in Nederland was van de fokkerij van zware paarden uit de middeleeuwen weinig overgebleven).

Ongeveer in 1890 begint men in onze zuidelijke provinciën, spèciaal

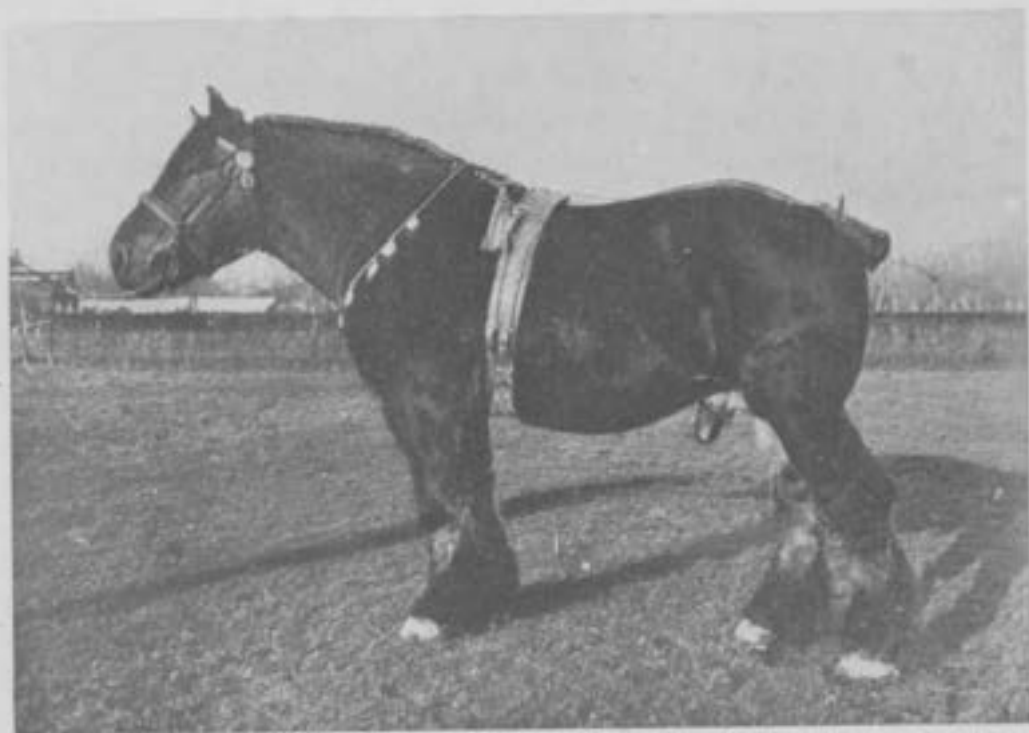
CARLO K. 1229.

in het Zuiden van Limburg en Zeeland, aandacht te schenken aan de trekpaardfokkerij. Reeds in 1904 werd in Limburg en Zeeland een trekpaardenstamboek opgericht. Langzaam doch zeker ging de verbreiding over deze provinciën en daarna over West Noord-Brabant en andere provinciën voort.

Een geweldige opbloei is ontstaan in de jaren 1914—1918 tijdens den grooten wereldoorlog, welke voor de Nederlandsche trekpaardfokkerij een niet te ontkennen voordeel is geworden. Niet alleen, dat in die dagen de economische waarde van het trekpaard meer dan ooit naar voren is gekomen en de vraag met den dag steeg, doch de oorlog, waarin ook België betrokken is geweest, is ons te stade gekomen, doordat vele hoogklassige dieren in Nederland konden worden ingevoerd. Wij noemen slechts *MON REVE DE ROEULX* K. 28; *LABOUREUR D'ISAAC* K. 310; *CLAIRON DE MULLEM* K. 95; *INDIGENE DE WISBECQ* K. 276; *MOUSTIC DE GRANDGLISE* K. 493; *MARQUIS DE ZUYEN* K. 410 enz. enz., hengsten die in België de grondslagen van de trekpaardfokkerij vormden en waaruit met honderden ingevoerde merriën de Nederlandsche trekpaardfokkerij werd opgebouwd. Hierdoor ont-

stond in Nederland een machtige en doelbewuste ontwikkeling van de trekpaardfokkerij en de verbreiding kreeg dusdanige vaste gronden, dat alras het trekpaard vrijwel overal in ons land gefokt kon worden in zijn vormen, zooals zulks gewenscht werd. Daarbij is niet uit het oog te verliezen, dat paardenfokken niet ieders werk is, doch kennis van zaken vereischt, zoodat niet in alle streken van ons land de kunst van fokken direct verstaan werd en dus de verbreiding niet overal even snel mogelijk was. Vele jaren bleef de opvatting bestaan, dat alleen in België het echte trekpaard gefokt kon worden. De gesteldheid van den bodem was hiervan, zoo zeide men, de eenige oorzaak. Thans weet men beter. De grenslijn tusschen Nederland en België is, practisch gesproken, ten opzichte van het fokken van zware paarden verdwenen. Niet alleen op de kleigronden, doch zelfs op de zandgronden zijn reeds verrassende resultaten te zien. In het Octobernummer van 1935 van een invloedrijk Belgisch vakblad is verkondigd, dat de scheiding voor het fokken van het zware paard op de Lössgronden van Henegouwen en de minder goede zandgronden in België bijna niet meer

CERTAIN VAN LAMSWAARDE K. 1429.

bestaat en daarbij werd Nederland als voorbeeld aangehaald n.l. dat in het oostelijk gedeelte van Noord-Brabant en het noordelijk gedeelte van Limburg uitstekende trekpaarden gefokt worden. Alleen de wijze van opfokken is verschillend en houdt verband met de gesteldheid van den bodem. De kunst bestaat daarin, dat niet iedere opfokmethode dezelfde is, doch verband houdt met de structuur van den bodem en den aard van de opbrengst. Wanneer wellicht sommige gronden van nature voedsel verstrekken voor opfok tot een zwaar gespierd paard, dan zal in andere minder goede streken het opfokken niet kunnen plaats hebben met datgene wat de natuur alleen geeft, doch zullen bepaalde voedingsstoffen moeten worden toegevoegd. Zoodra deze door onderzoek en ervaring bekend zijn, zal het blijken, dat het fokken van trekpaarden op alle grondsoorten mogelijk is. Daarvoor is de praktijk de beste leermeester.

Bezien wij onderstaand staatje, dan blijkt, dat de fokkerij van trekpaarden in Nederland in ruim 30 jaren een enorme vlucht heeft genomen ten koste van de fokkerij van lichte paarden (tuigp.).

SOLON VAN CERTAIN K. 1567.

OVERZICHT VAN HET AANTAL HENGSTEN EN HET AANTAL
VERRICHTE DEKKINGEN OVER DE VERSCHILLENDE PROVINCIEËN

Provincieën	Aantal Hengsten				Aantal verrichte dekkingen door			
	Trekp. H.		Tuigp. H.		Trekp. H.		Tuigp. H.	
	1905	1935	1905	1935	1905	1935	1905	1935
Groningen	2	25	81	20	139	2585	5325	1359
Friesland	2	6	46	22	66	406	2584	1865
Drenthe	—	22	27	26	—	1461	2341	1532
Overijssel	1	13	29	9	5	1151	657	552
Gelderland	38	73	90	48	2550	4635	4952	3004
Utrecht	—	2	31	13	—	59	1862	983
N. Holland	3	16	44	13	205	1135	2788	726
Z. Holland	14	42	51	12	2147	3910	3838	851
Zeeland	86	113	2	—	9436	9574	91	—
N. Brabant	36	80	28	16	3303	6136	2044	841
Limburg	35	35	—	—	2381	1710	—	—
Totalen	217	427	429	179	20232	32762	26482	11713
„ 1902	200		503		14827		34975	

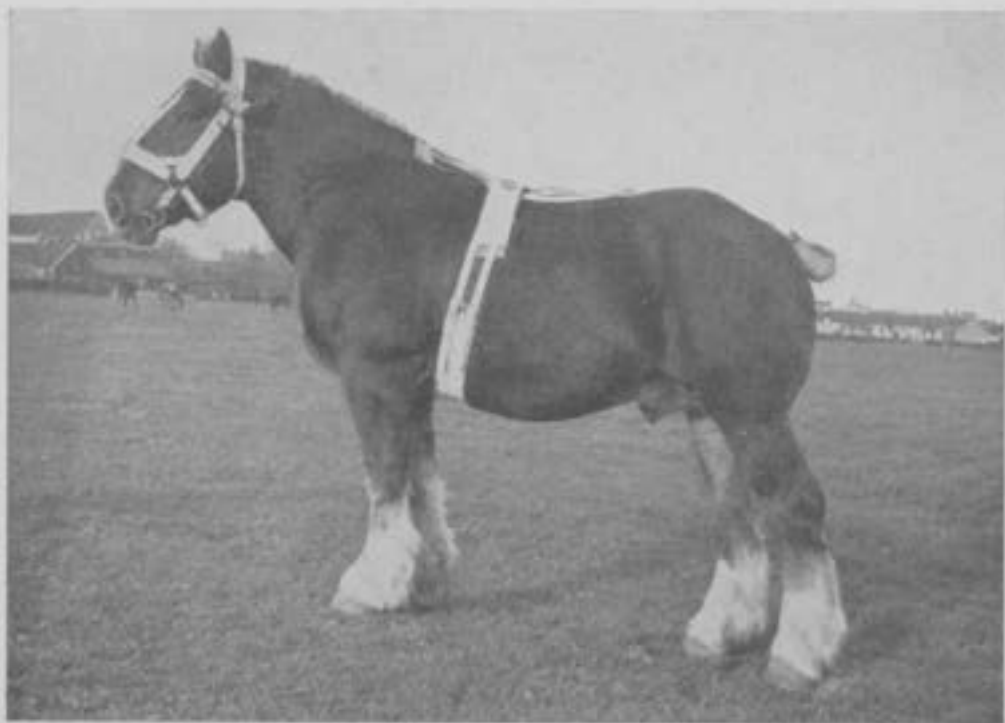

Het Stamboekwezen.

Onder stamboekwezen moet worden verstaan het scheppen van praktische en administratieve mogelijkheden met het oogmerk de paardenfokkerij te bevorderen en te verbeteren. Hiertoe zijn verschillende wegen te bewandelen o.a. zou men dit van overheidswege ter hand kunnen nemen, zooals zulks voor een deel in Duitschland en Frankrijk plaats heeft. In vroegere jaren heeft dit in Nederland in zeer beperkte mate toepassing gevonden in de Staatsstoeterijen. De grondslagen werden evenwel door het aanhoudend kruisen van allerlei rassen niet goed gelegd, zoodat hieruit weinig goeds is geboren.

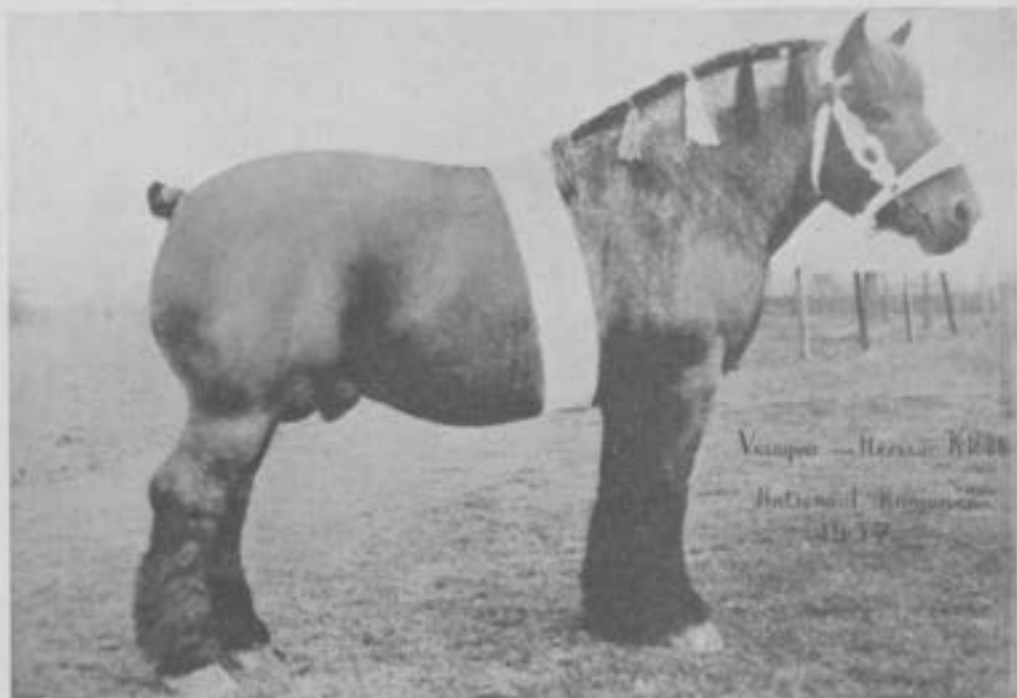
Logischer is de gedachte, dat zij, die paarden fokken, zelf het stamboekwezen in het leven roepen. Zoo verbonden zich in 1890 vele Belgische fokkers tot één lichaam met het doel het paardenras te verbeteren. In Nederland had dit aanvankelijk provinciegewijs plaats, totdat in 1914 door

HANS VAN KRUIINGEN K. 1906.

samensmelting van de provinciale stamboeken, als het Zeeuwsch-Belgische Stamboek (opgericht in 1904), het Limburgsch Paardenstamboek (opgericht in 1904), het Groningsch-Belgisch Stamboek (opgericht in 1910) enz. ontstond een groote Vereeniging, welke haar werkgebied over geheel Nederland uitstreckte en den naam kreeg van de Vereeniging „STAMBOEK VOOR HET NEDERLANDSCHE TREKPAARD (B. T.)”, gevestigd te 's-Gravenhage, Koningskade 14.

Hiermede verdwenen de provinciale trekpaardenstamboeken en werd onmogelijk gemaakt, dat de verbetering van het trekpaardenras op verschillende wijzen tot uitvoering werd gebracht. Het spreekt vanzelf, dat één nationale vereeniging meer uniformiteit in de maatregelen tot verbetering van het trekpaardenras leggen kon.

VAINQUEUR VAN HERSEUR K. 1688.

Doel en werkwijze.

Het doel werd reeds boven aangegeven en is statuair nader omschreven; het komt neer op „verbetering en verbreiding van het Trekpaardenras”. Betreffende de eigenlijke werkwijze der stamboekhouding wordt van de stelling uitgegaan, dat paring van twee goedgebouwde paarden meer kans geeft op een goed of beter product, dan paring van twee minder goedgebouwde paarden.

Hoewel deze stelling in sommige gevallen theoretisch aanvechtbaar is, heeft de praktijk geleerd, dat hieraan vertrouwen geschonken mag worden. Deze eenvoudige en praktische gedachte is de basis voor het eerste begin van stamboekhouding in een bepaald ras. En als wij ons nu dit eerste begin in Nederland voor oogen stellen, dan moeten, nadat de raseigenschappen van het trekpaard als bekend worden verondersteld, uit het bestaande paardenmateriaal worden uitgezocht die paarden, welke aan de gestelde eischen in bouw, stand, gangen en karakter voldoen.

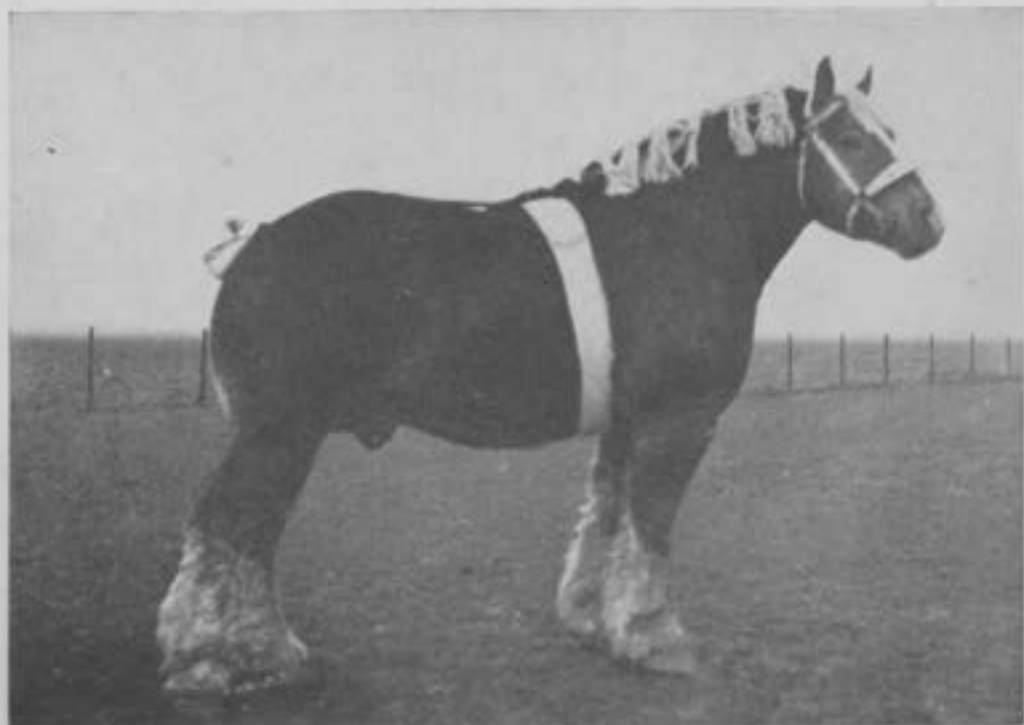
PAUL VAN LUNTERSHOEK K. 1716.

Deze paarden moeten kenbaar blijven, want op de voortplanting ervan moet gebouwd worden. Dit geschiedt door omschrijving van kleur, afteekeningen en leeftijd, hetwelk zeer eenvoudig is uit te voeren, doch waarvan de groote belangrijkheid in het oog gehouden moet worden. Het signalement en de leeftijd zijn immers de eenige grondslagen voor de herkenning van paarden, en hoe nauwkeuriger deze zijn aangegeven, des te meer zekerheid ontstaat er voor een duidelijk onderscheid tusschen de paarden onderling. Een photographische omschrijving der afteekeningen, in zooverre ze aanwezig zijn, zou de onderkenning zeker nog versterken. Deze paarden worden in een register (hoe dit heet doet er voorloopig niet toe) ingeschreven en dus voor de toekomst a.h.w. vastgelegd. Rechtstreeksche afstammelingen van deze dieren zullen dan bekende of geregistreerde ouders hebben. Men spreekt dan van een „bekende afstamming” of wel van een „stamboom”. Hier komt dan het woordje „STAM” om den hoek kijken.

Onder „stamboekadministratie” zouden wij dan in zijn eenvoudigsten vorm kunnen verstaan het vastleggen in geschrift van feiten en handelingen.

Op welke wijze wordt dit nu in de praktijk tot stand gebracht? Wij bepalen ons hiervoor tot het in vele landen geldende systeem n.l. dat de stamboekhouding uitgaat van een particuliere organisatie. Eenige — indien het mogelijk ware: alle — fokkers van paarden sluiten zich aaneen en vormen een Vereeniging met het doel door voor omschreven maatregelen tot verbetering van het paardenras te komen. Voor uitvoering der plannen wordt een Bestuur (bij groote vereenigingen ook een Dagelijksch Bestuur) gekozen, statuten en reglementen worden ontworpen en vastgesteld en vervolgens nemen de eerste stamboekwerkzaamheden een aanvang. Paarden, die aan zekere exterieur-eischen voldoen, worden geregistreerd (hiervoor zijn verschillende systemen, waarvan het kaartsysteem, hetwelk de laatste jaren voor allerlei registratie-doeleinden in zwang is gekomen, wel het meest practische is). Dit zijn dus paarden, waarvan men vader en moeder officieel niet kent, zoodat deze zonder meer met naam, leeftijd en duidelijk signalement worden geregistreerd. De omschrijving van deze paarden, in boekvorm of kaartsysteem uitgevoerd, blijft onveranderd te

ACRON VAN AVENIR K. 1684.

allen tijde, omdat het paard niet meer verandert. Elk paard, dat aan de gestelde eischen voldoet, krijgt een volgnummer, waarbij alles wat verder in zijn levensloop plaats heeft wordt aangeteekend. Deze aantekeningen kunnen uitgebreid zijn, welke uitgebreidheid wordt geregeld naar beweegredenen van practisch uitvoerbare mogelijkheid. Deze paarden worden in de stamboekadministratie op verschillende wijzen aangeduid. Bij het Trekpaardenstamboek werden zij genoemd „A paarden”, omdat het register, waar zij ingeschreven werden „A-boek” genoemd werd. Anderen spreken van „hulpboekpaarden”, terwijl in België de benaming „non tracé” (zonder officieele afstamming) bestaat.

Wanneer nu bij de oprichting van een Vereeniging alle fokkers zich aaneensloten en hunne paarden, nadat een onderzoek op eigenschappen was ingesteld, in het stamboekverband deden opnemen, dan zou er slechts korten tijd een „A-boek” noodig zijn. Men kan dit op 3 jaar stellen, omdat in dit tijdsverloop alle aanwezige paarden en ook zij, die nog geboren moeten worden, een leeftijd van minimum 2 jaar hebben gekregen, waarop de ras-

ARNOLD VAN KOEL K. 1742.

eigenschappen — en hierbij wordt speciaal bedoeld op uitwendige — zouden kunnen worden beoordeeld. Daardoor zou, na deze 3 jaar, alleen nog rekening moeten gehouden worden met afstammelingen van deze in het „A-boek” geregistreerde paarden en zou alleen nog een registratie plaats kunnen hebben van afstammelingen uit de in het „A-boek” ingeschreven dieren, waardoor dergelijke afstammelingen geregistreerde ouders of wel een „stamboom” hebben. Eerst dan kan gesproken worden van een „stamboekpaard”, waaronder eigenlijk alleen verstaan dient te worden, dat het voorgeslacht bekend of geregistreerd is.

Dit zeer eenvoudig en duidelijk begrip van „stamboekpaard” komt in de praktijk niet steeds voldoende tot uiting. Wat bij den aanvang geschiedde n.l. het selecteeren van paarden op uitwendige eigenschappen, moge voor de beginontwikkeling der stamboekhouding noodzakelijk zijn, het is niet juist deze paarden als eigenlijke stamboekpaarden aan te merken. Dit worden pas die paarden, welke ook werkelijk een officieele „stam” d.i. een geregistreerde afstamming van vaders- en moederszijde hebben. Dit

laatste dient dan ook in de stamboekhouding duidelijk naar voren te komen d.w.z. uit statuten en reglementen moet blijken, dat dergelijke paarden stamboekpaarden zijn en niet, zooals is geschied en helaas nog voorkomt, dat dergelijke paarden in de administratieve stamboekhouding worden aangeduid met den naam „veulenboekpaarden”. Met het woord „veulenboek” wordt immers alleen aangegeven, dat paarden als veulen voor registratie zijn aangegeven, doch niet — en hier komt het op aan — dat deze veulens geboren zijn uit ouders, die reeds geregistreerd zijn. Spreekt men van „stamboekpaarden”, dan wordt daarmee tevens aangegeven, dat ze een geregistreerde afstamming hebben.

Uit een en ander moge blijken, dat de registratie van paarden met onbekende afstamming slechts een hulpmiddel is en dan ook zeer spoedig moet leiden tot registratie van enkel „Stamboekdieren”. Indien alle fokkers vanaf het eerste begin eener stamboekadministratie hun paardenmateriaal voor registratie zouden aangeven, dan zou dit ook inderdaad het geval zijn. Dit gebeurt evenwel in de praktijk niet, en hoe jammer het ook is, het gaat

PETER VAN DIERKENSTEEN K. 1820. (foto Boerderij).

slechts geleidelijk. De beteekenis der stamboekhouding wordt niet door alle fokkers voldoende ingezien, en men zou tot in het oneindige kunnen voortgaan met registratie van paarden, waarvan de afstamming niet bekend is. Daardoor zou een consolideering van het ras tot het onbereikbare behooren. Immer zou een zeker aantal paarden geregistreerd worden, waarvan men niet anders weet, dan dat zij de gewenschte uitwendige eigenschappen bezitten. Voor consolidatie is dit niet voldoende. Daarvoor is tevens noodig de practische zekerheid, dat bij het voortplantingsproces producten ontstaan met dezelfde eigenschappen als de ouders en dit is alleen bereikbaar, indien bekend is, dat in het voorgeslacht geen bloed van andere rassen voorkomt. Het uitwendige van het paard geeft hieromtrent geen zekerheid, doch alleen datgene, wat omtrent het paard in de stamboekhouding is geregistreerd. En hoe *meer* uit deze registratie te lezen valt, -m.a.w. hoe *dieper* een ras is ingefokt, des te *groter* zal bij de voortplanting de kans worden, dat producten ontstaan met dezelfde eigenschappen als het voorgeslacht.

ALBION VAN GREUP K. 1815.

En dit — de z.g.n. consolidatie — is van de allergrootste beteekenis, omdat mislukkingen in de fokkerij daarmee tot het geringste worden beperkt. Daaruit komt dan ook het groote nut van stamboekhouding naar voren, waardoor practisch uitgesloten wordt fokkerij in het wild, d.w.z. fokkerij met dieren, waarvan niets bekend is, en slechts mogelijk is *reine* of *zuivere* teelt, d.i. fokkerij met dieren, waarvan wèl wat bekend is en vooral 't voorgeslacht.

Vandaar dan ook dat een stamboekhouding, welke het belang der fokkerij van dieren, behoorende tot een bepaald ras, beoogt, niet eeuwigdurend kan blijven voortgaan met registratie van dieren, waarvan het voorgeslacht niet bekend is.

Dit zou voortdurend de standvastigheid (consolidatie) van het ras in gevaar brengen. Het staat gelijk met een koude kamer, waarvan gemeend wordt, dat zij verwarmd is, omdat er een kachel in staat. Echter een kachel, die niet brandt.

Het Trekpaardenstamboek, hetwelk ook de beginontwikkeling heeft

GASCON d'AHEA K. 1435 EN PRIMERA DE PETIT ENGHIEU K. 1509. (foto het Zuiden). 43

moeten meemaken, heeft daarom slechts gedurende 11 jaren de mogelijkheid open gelaten paarden te registreeren, waarvan geen afstamming bekend was. In 1925 is het „A-boek” gesloten. Vanaf dat oogenblik kon de consolidatie zich voltrekken. Dat daarvoor eenige geslachten noodig zijn spreekt vanzelf, en het resultaat zal te sneller optreden, naarmate producten van alle geregistreerde dieren voor de stamboekhouding bewaard blijven.

Hier mag geen hiaat ontstaan doordat om een of andere administratieve of financieele reden de registratie van paarden, geboren uit stamboekpaarden, achterwege blijft. Want dit zijn later weer paarden, waarvan officieel niets bekend is.

Daarom zal het de taak eener stamboekorganisatie zijn aan de inschrijving van veulens zoo gering mogelijk bezwaren ten grondslag te leggen (het Trekpaardenstamboek doet dit gratis), doch anderzijds zullen de fokkers moeten leeren begrijpen, dat het organisatorisch verband de versterking en verbetering van het ras beoogt en dat het daarom niet zoo moet gaan, dat zij vandaag *wel* en morgen weer *geen* lid zijn.

BIJOU VAN FREDERICAPOLDER K. 1713.

In het belang der fokkerij zou het eigenlijk wenschelijk zijn, dat er een dwang bestond tot aangifte en registratie der veulens.

Tot dezen strengen maatregel, hetgeen begrijpelijkerwijze alleen mogelijk is door Overheidsbepalingen, wil men alsnog in Nederland niet komen.

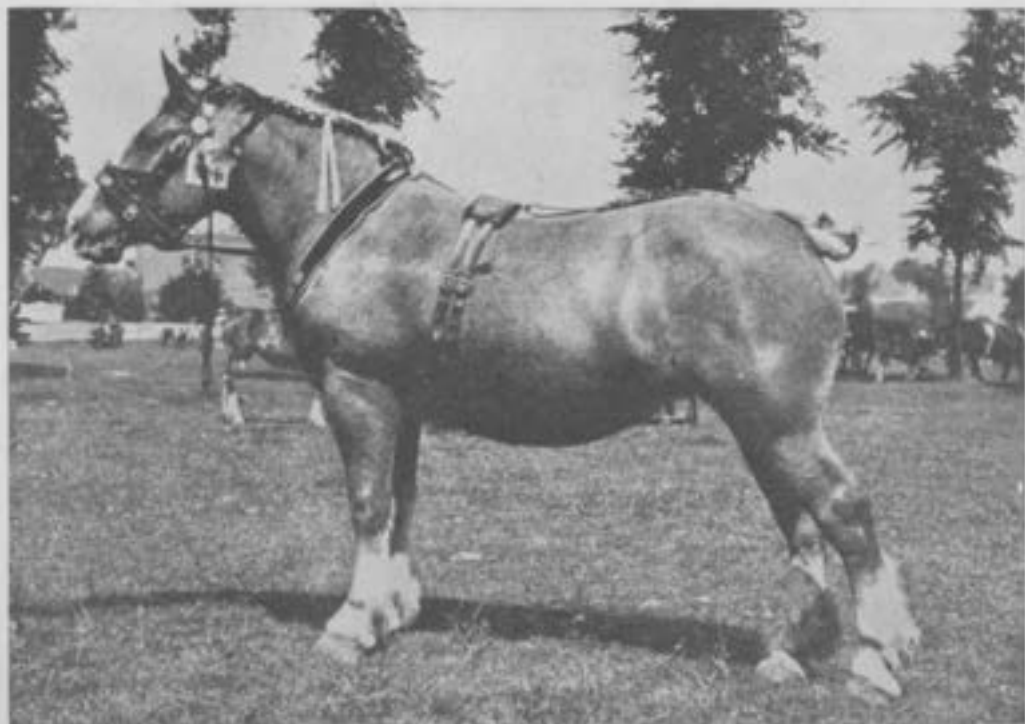

JULIA K. 5169.

Van 1914 tot eind 1937 zijn bij het Trekpaardenstamboek 90721 paarden geregistreerd of ongeveer 4000 per jaar, welk aantal ongeveer bestaat uit $\frac{1}{2}$ hengsten en $\frac{2}{3}$ merriën.

Om het nut van het stamboekwezen zoo hoog mogelijk op te voeren wordt onder deze stamboekdieren een selectie toegepast. Op minstens 2½-jarigen leeftijd worden er de besten uitgezocht, waarbij hoofdzakelijk ook weer de raseigenschappen van het uitwendig voorkomen als maatstaf gelden. Het zou zeker van belang zijn hierbij ook met andere eigenschappen rekening te houden, als prestatievermogen, karaktereigenschappen, bevruchtungsvermogen enz., doch de uitvoering hiervan vraagt dergelijke groote financieele- en administratieve offers, dat nog slechts in geringe mate daaraan aandacht is besteed, niettegenstaande de overtuiging bestaat, dat het van groot nut is.

Het onderzoek naar het prestatievermogen wordt hier en daar in zeer eenvoudigen vorm ingesteld, doch het is toch nog van dien aard, dat er geen algemeene regels, zooals bij het exterieur-onderzoek, voor

JULIA VAN ZUIDZANDE K. 14395.

te bepalen zijn. De toekomst heeft hier nog een rijk arbeidsveld.

Voor aantekening van de uit de stamboekpaarden geselecteerde dieren bestaat een apart register, het zoogenaamde KEURSTAMBOEK waarin ook weer de nummering vanaf 1 wordt toegepast en waarbij de dieren worden aangeduid door het nummer met de letter „K.” (verkorting van Keurstamboek) ervoor.

In 24 jaren tijd zijn 22715 merriën en 1840 hengsten voor selectie in aanmerking gekomen.

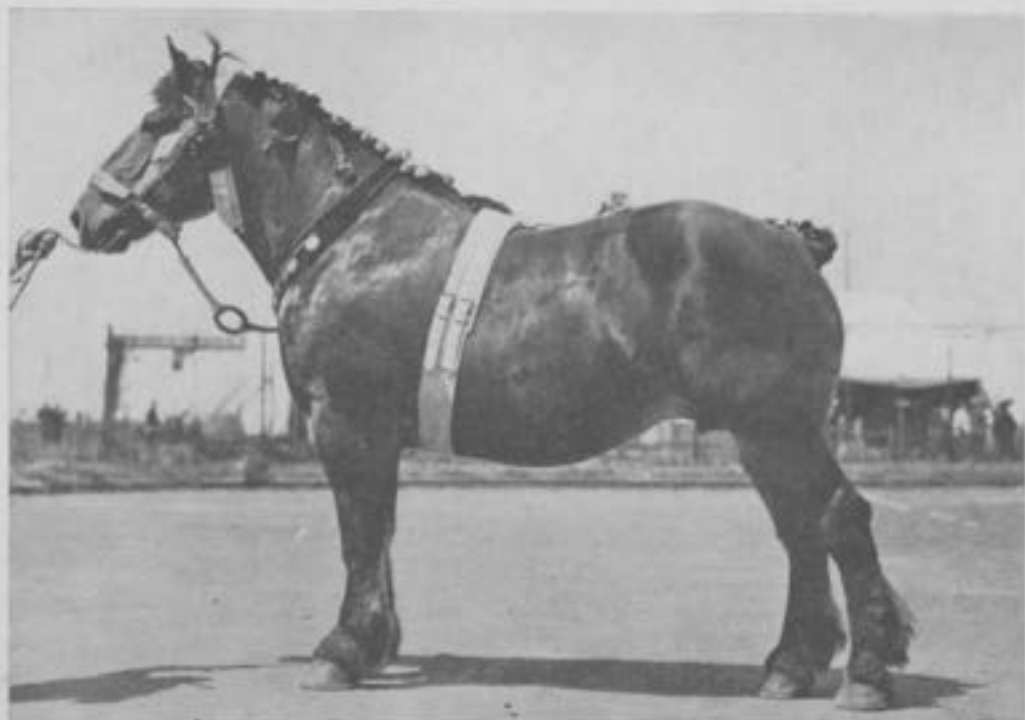
Jaarlijks verschijnt in drukvorm een opgave van alle in een bepaald jaar geregistreerde dieren en de dieren, die voor selectie in aanmerking zijn gekomen. Wij vinden dus in deze stamboekuitgave 3 deelen:

- a. het eerste deel geeft aan de stamboekdieren, dit zijn de veulens, die in dat jaar geboren zijn;
- b. de tweede afdeeling bestaat uit „Keurstamboek van hengsten”;
- c. de derde afdeeling bestaat uit „Keurstamboek van merriën”.

terwijl voorts in deze publicatie voorkomt een afdruk van het ledenregister, de statuten en reglementen en de diverse besturen.

Naast deze in het kort weergegeven wijze van verbetering door particulier initiatief bestaat ook in Nederland nog de zorg der Overheid voor de paardenfokkerij.

DUCHESSE D'HERMINE K. 16850. (foto het Zuiden).

De Wettelijke Regeling van de Paardenfokkerij.

De eerste Wet op de Paardenfokkerij dateert van 1901. Uit een historisch oogpunt zou het interessant zijn den inhoud van deze eerste Wet te bespreken. Wij zouden kunnen zien, dat deze Wet een gebiedend karakter droeg, d.w.z. de bepalingen dier Wet hielden geen rekening met doel en streven der fokkers. In tegenstelling hiermee heeft in de Wet van 1918 het gebiedende plaats gemaakt voor het opvoedend karakter, d.w.z. Overheidsmaatregelen gaven aan het streven der fokkers den vrijen teugel en gaven alleen, waar het noodig was, leiding en oefenden toezicht uit. De uitvoering van de Wet van 1901, die voor het particulier initiatief geen plaats had gelaten, heeft de zienswijze doen ontstaan, dat de belangen der paardenfokkerij in hogere mate gediend zouden worden, indien door de Overheidsmaatregelen het particulier initiatief zou worden opgewekt, zoodat het wenschelijker werd geacht aan de Overheidszorg een opvoedend karakter te

FAIRA VAN EEDE K. 14399.

geven. Vooral kwam dit tot uiting, toen het streven der fokkers zich vanaf 1904 ging uitbreiden in organisatorischen vorm. Toen ontwikkelde zich als vanzelf de stelling, dat de fokkerij de grootste kans op succes had, als de fokkers gesteund en geleid werden door hun eigen organisatie en de organisatie beschermd en gesteund werd door de Overheid. De Staatszorg omvat dan allereerst in artikel I het volgende:

- A. Voor dekking van merriën mogen alleen gebruikt worden hengsten, die als fokdieren zijn goedgekeurd.

Hierin wordt dus aangegeven de verplichte keuring van hengsten.

Deze eerste bepaling — wel de allerbelangrijkste — der Paardenwet is ontstaan uit de behoeften der fokkerij. Daarin kwam en komt nog tot uiting, dat in het voortplantingsproces de voornaamste grondslag ligt tot algemeene verbetering der paardenfokkerij. Immers de toekomst laat de resultaten zien.

De Overheid beperkt zich hierbij alleen tot de keuring van hengsten, omdat één hengst een grooten invloed op de massafokkerij kan uitoefenen. Ook zou het keuren van de te dekken merriën onder Overheidsbepalingen

kunnen vallen, doch dit wordt niet noodzakelijk geacht, omdat elke merrie hoogstens één product per jaar kan geven. Toch kent men in Polen en op sommige Staatsstoeterijen in Duitschland ook hiervoor voorschriften (hier wordt b.v. gewezen op het feit, dat een merrie, die haar veulen verworpen heeft om redenen van besmettelijken aard, een gevaar oplevert om via een hengst de besmettelijkheid op een groot aantal merriën over te brengen).

Deze verplichte keuring van hengsten is van Overheidswege in het leven geroepen ter bevordering en bescherming der belangen van de paardenfokkerij en is een gebiedend voorschrift. Hier bezit de Wet van 1918, evenals de Wet van 1901, dus nog wel een gebiedend karakter. Echter heeft de Wetgever van 1918 zich bij de bepaling, welke hengsten als fokdieren zouden moeten worden aangemerkt, laten leiden door het initiatief der fokkers. De Commissiën n.l., welke de hengsten zouden goedkeuren, werden niet rechtstreeks door de Overheid aangewezen, zooals in de Wet van 1901, doch door de fokkers zelve. Hierdoor verkreeg deze gebiedende bepaling der Paardenwet 1918 toch anderzijds een sterk opvoedend karakter. En afgaande

JULMA K. 16810.

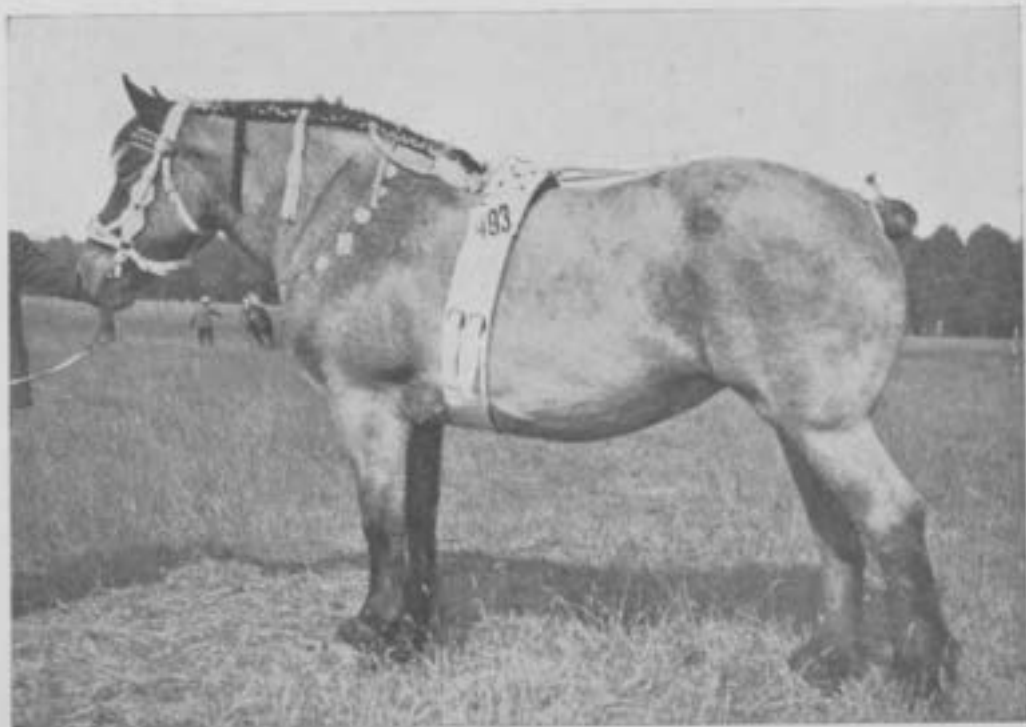
op steeds verder doordringend organisatorisch streven, wint de veronderstelling veld, dat met de ontwikkeling van het stamboekwezen evenredig snel is ontwikkeld de gedachte om de uitvoering van Overheidsbepalingen alleen aan de organisatie over te laten.

Een tweede belangrijke Wetsbepaling in de Paardenwet is: „het verleenen van subsidiën ten behoeve van de paardenfokkerij”.

Ook hierbij heeft de Paardenwet weer het opvoedend element op den voorgrond geschoven, want bij het toekennen van premiën is bepaald, dat toekenning alleen mag plaats hebben aan paarden, ingeschreven in een openbaar paardenstamboek. Bij de besteding van Rijksgelden zien we dus hier weer zuiver het opvoedend element op den voorgrond treden. Paarden welke n.l. niet in een stamboek ingeschreven staan kunnen nimmer in aanmerking komen voor toekenning van Rijksgelden.

Deze twee punten vormen de kern der Paardenwet.

Voor uitvoering van deze Wet en voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar de volledige bepalingen met de betreffende toelichting.

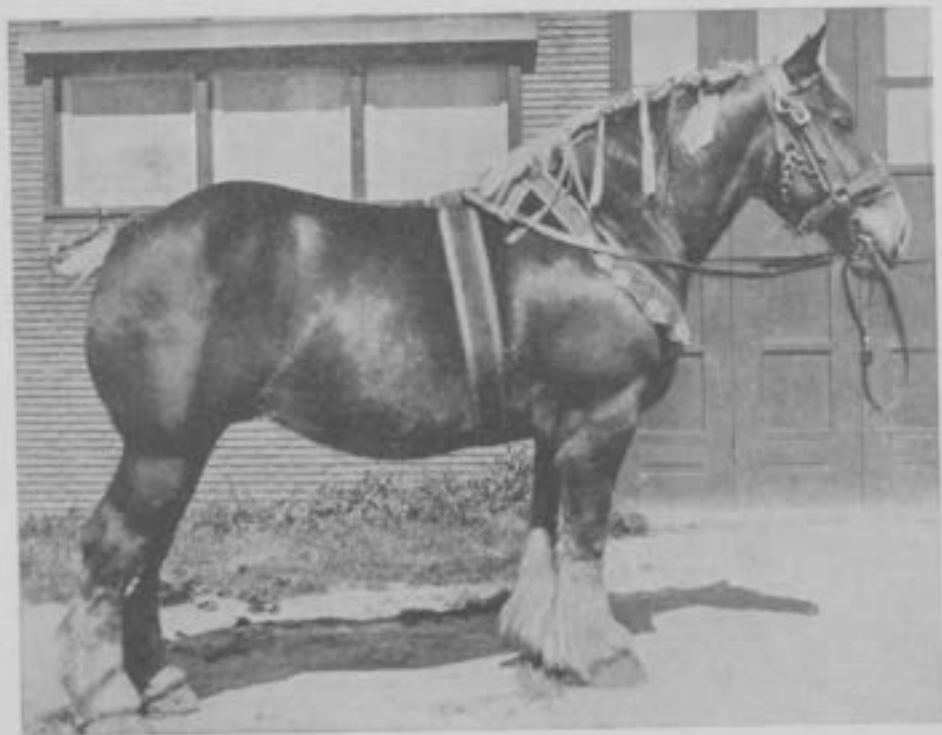

MARTHA K. 20986.

Type - Raseigenschappen.

Het woord TYPE is kort, doch weinig wordt verstaan wat het beteekent. Het „type” wordt bepaald door verschillende eigenschappen van het uitwendig en inwendig voorkomen. Van de inwendige eigenschappen van het „trekpaard” treedt vooral de „karaktereigenschap” op den voorgrond. Het goedaardige temperament en de groote intelligentie geeft aan het trekpaardenras groote economische waarde. Men zou kunnen zeggen, dat trekpaarden geboren worden om hun spierkracht ter beschikking te stellen. Het is niet alleen, dat deze kracht groot is, doch een heel voornaam punt is ook, dat deze kracht altijd en voor alles en iedereen beschikbaar is. Een „trekpaard” dat tot twee jaar vrijheid heeft gekend, is voetstoots bereid zijn krachten ten algemeene nutte te geven. Daarbij wordt niet geeischt — en dit is voor de economische beteekenis van het trekpaardenras van bijzonder belang — een speciale deskundige bediening. De intelligentie is zoo groot,

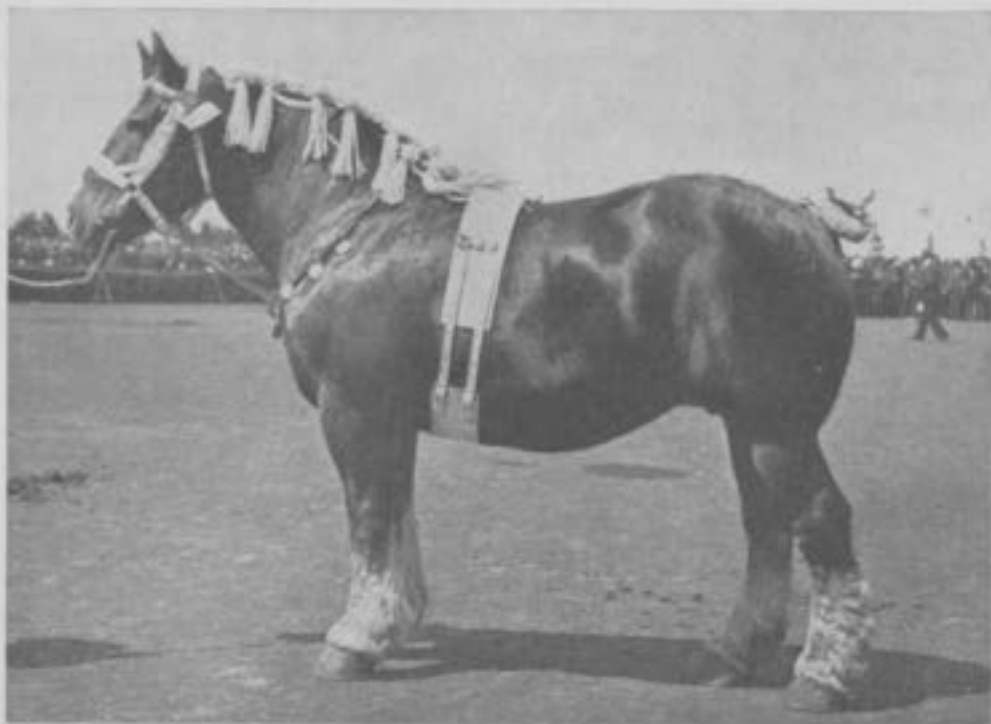
JOUBERTINE DE LABOUREUR K. 16171.

dat het trekpaard zich laat bedienen door jong en oud, door geroutineerd en ongeroutineerd personeel. Men zou kunnen zeggen: het Trekpaard WIL ALTIJD EN VOOR IEDEREEN!

De uitwendige raseigenschappen kunnen in het kort aangegeven worden met de volgende kenmerken: kort, — diep, — breed en zwaar.

KORT. Dit heeft speciaal betrekking op rug en lendenen, d.i. de brug, die voor- en achterhand verbindt. Deze brug moet kort zijn (kan nooit te kort zijn), doch men vergete niet, dat de kortheid van deze brug geen oorzaak worden mag tot kortheid van het paard in zijn geheel. Voorhand, middenhand en achterhand moeten samen een lang paard vormen, waarbij de lengte speciaal gevormd moet worden door voorhand en achterhand. Deze twee proporties zijn daarom van zooveel belang, omdat hieraan de ledematen zijn verbonden en omdat het de deelen zijn, alwaar de spierontwikkeling moet plaats hebben en tevens, omdat zij zeer belangrijke inwendige organen omsluiten.

DIEP. Hiermede wordt de diepte van de borstkas bedoeld. De

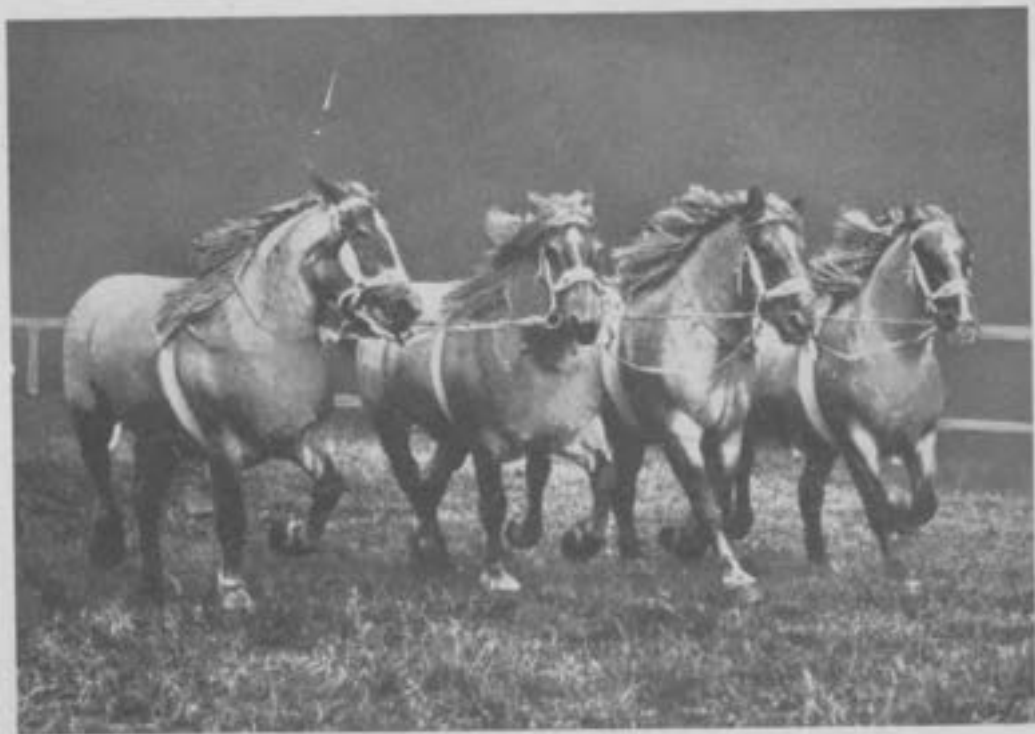
LEONORA DE WATER K. 10067. (foto de Boenslerij).

ontwikkeling van de in de borstkas liggende organen „hart en longen” houdt met de diepte van de borstkas nauw verband.

BREED. Ook dit heeft eensdeels betrekking op een ruime borstkas voor sterke ontwikkeling van hart en longen, doch anderdeels wordt „breedte” verlangd om plaats te krijgen voor veel spierontwikkeling van voor- en achterhand.

ZWAAR. Dit heeft zoowel betrekking op de algemeene spierontwikkeling, als op het beenwerk. De gewrichten der ledematen moeten lang, breed en diep zijn, terwijl bij het trekpaardenras altijd speciale aandacht verdienen de bovenarm en de schenkel.

Type in het algemeen wordt door deze vier eigenschappen bepaald en het meest gewenschte type trekpaard is dat trekpaard, dat in deze vier eigenschappen de grootste harmonie weergeeft.

14.020.189

